

Vyprávění ruského legionáře Josefa Příbyla z Rašovic

Pamětní kniha obce Rašovic. Díl: I. (1927 – 1965).

Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou. Fond: Archiv obce Rašovice, 106-1, inv. č. 1, kniha č. 2031, karton č. 272, str. 47-74, doslovný přepis. Přepis: Táňa Viková, Stanislav Štěníčka, Týniště nad Orlicí.

Úpravy: ilustrační fotografie, poznámky a formátování odstavců.

Z těžkých dusivých mraků, které pro léta dusila celou Evropu, vyšlehl projednou blesk, t. zv. válka. Vražďení jednoho národa národem druhým. Dne 26. července 1914 byla v Rakousku vyhlášena částečná mobilisace a druhého dne na to již všeobecná mobilisace. Každý, kdo patřil k armádě, musel se dostavit k svému pluku. Tisíce mužů, rakouských to vojínů, ubíralo se k nádraží s hlavou k zemi sklopenou, mnohý se slzou v oku a kletbou na rtech. Opouštěli své milé, aby šli bojovat proti těm, kteří mu nikdy neublížili a kteří jsou v takovém postavení jako oni sami. Byl jsem také takovým nešťastným smrtelníkem, že jsem se musel dostavit k 18. p. pluku do Hradce Králové. Život v tamnější garnisoně byl ještě ucházející; trochu té nezbytné execírky a služby. V Hradci Králové byli jsme po vypovězení války ještě 10 dní. Pak jsme dostali pochod k nádraží a že se máme loučiti se svojí vlastí, mnozí snad naposled.

Dne 8. srpna 1914 ráno seřadil se náš prapor na zadní části dvora zámečnické školy, ve které jsme byli ubytováni. Po proslovu našeho setníka Paigrta byla polní modlitba a potom jsme šli k nádraží. Tam obdarování jsme byli doutníky a jinými drobnostmi, které národ snesl nám jako vzpomínku, že ti, co nejdou do boje s námi, cítí s námi, ale pomoci nám nemohou. Po dvoudenní jízdě a po výjevech, které se na různých nádražích odehrály a o nichž se nezmiňuji, poněvadž by nesloužily mnohým našim vojínům ke cti, dorazili jsme do Radimna v Haliči, kde jsme vystoupili z vlaku, a šli jsme do jedné vesnice vzdálené asi 20 km. Tam jsme byli ubytováni do dne 18. srpna, kde byl poplach; vesnici jsme opustili a toho dne jsme šli 40 km, až jsme dorazili na ruské hranice do městečka Čižanova. Zde jsme byli 3 dny a viděli hrůzy války, neb zde už vozili raněné vojíny z bojiště. Třetí den nastoupili jsme pochod asi 30 km a 24. srpna překročili jsme ruské hranice. Již jsme se chránili se všech stran, ježto se objevovaly sem tam nepřátelské hlídky. Nepřítel stále před námi ustupoval, až 27. srpna byl náš pluk poslán poprvé do boje. Hrůzy válečné nedají se ani vypsati. Zde se bojovalo 6 dní s úspěchem. Jednoho dne dostala naše X. divise rozkaz ustoupiti do nitra polské země a to ke Kurkníku. Co jsme zkusili hladu, dešťů, zimy se nedá ani vypsati.

Jednoho dne přišel rozkaz, že naše divise má zase ustoupiti, ježto měla velké ztráty. Nastoupili jsme zpáteční pochod do vnitra země. Po cestě viděli jsme další známky války; několik zdechlých koní válelo se kolem silnice, mnoho set vozů od trénu rozbitých, potkávali jsme dělostřelectvo s koňmi k nevypsání zuboženými.

Jeden hulán seděl na jednom koni, který na jednu nohu byl docela chromý. Večer jsme dorazili na tábořiště pod širým nebem. Pohled na tábořiště byl uchvatný; sta a sta ohňů plápolajících a čisté nebe s tisíci hvězdami naplňovaly naši duši divnými pocity a mnohý voják pohlížel k nebi, hledaje svoji hvězdu žití, která teď jasně svítila a za pár dní snad zhasne navždy.

Druhý den postupovali jsme dále; pochod byl stále namáhavější, až kolem 11. hod. večer dorazili jsme na místa nám určená, kde již nás čekaly zbytky naší X. divise. Druhý den náš pluk byl seřazen ve střelecký řetěz, kde museli jsme si vyhrabatí zákopy. První a druhá noc v zákopech byla ještě obstojná, ale hůře bylo dále. Třetí noc spustil se s oblak hustý déšť, který naplnil nám vodou zákopy, takže jsme odpočívali ve vodě. Noci byly dosti chladné, každý si vzpomínal na teplá lůžka doma a přál si jen dvě hodiny na takovém lůžku prospati. Šestý den odpoledne dostala setnina naše rozkaz; byl jsem tehdy přišel k 15. setnině, jež měla velitelem mladého poručíka, neb náš setník byl již mrtev, k pochodu na místo vzdálené asi 20 km od hlavního tábora, kde měla býti hlavní (...*nečitelné*...). Pochod ten za noční tmy byl hrozný. Důstojník ten nejspíše pro neznalost terénu a mapy vzal nás takovými cestami, že jsme museli jít jeden za druhým a navzájem si pomáhati. K půlnoci dorazili jsme k svému cíli zemdlení a utrmácení.

Ilustrační fotografie. Těžký osud válečných koní. Karpaty, Jalina. Nedatováno. SOA RK, DF TNO, inv. č. 379. Fotoalbum Vilímek, 1914 - 1916.

Druhý den k večeru byli jsme vystřídáni jinou setninou a nastoupili jsme pochod zpáteční a kolem 3. hod. ranní dorazili jsme do Rožmberku, kde bylo velitelství naší X. divise. Sotva jsme si trochu odpočali, již jsme zase pochodovali po blátivé silnici k Jaslu za stálého deště, který činí silnice v Haliči hrozně neschůdné.

K večeru dorazili jsme do vesnice vzdálené 2 km od Jasla, kde jsme byli ubytováni; tam se dával oběd; musím se zmínit o výjevu, který se tam odehrál a jehož jsem byl svědkem. Pan šikovatel Langvajch, který byl jako účetní poddůstojník u setniny a který si myslel, že bez něho se válka neobejde, nadával jednomu záložníkovi takto: nejlépe bylo pár vás oběsiti a bylo by hned lépe. Chlape, chceš oběd? Počkej, zítra budeš vidět Rusa a hned se poděláš do kalhot. Ještě štěstí, že ten záložník viděl Rusů tisíce a tisíce kulek kol něho létalo a nic se mu nestalo. Pan šikovatel Rusa ani neviděl a jen jedna kulička zabloudila ke kuchyni, pod kterou se hned šikovatel schoval. Dle vyprávění jednoho vojína měl šikovatel povážlivě vlhko v kalhotách. Na pomoc si pozval ještě jednoho pána službu vedoucího šikovatele Čepelíka, aby byli dva, který se odvážil i vojíny políčkovati, takže jsme pochybovali, zda je to člověk či tygr.

Ráno byl další pochod přes Jaslo po dráze, která byla na několika místech přerušena do jedné vesnice, kde jsme celí půl dne stáli venku v dešti. Teprve večer zahnali nás do stodol k odpočinku. Druhý den opět namáhavý pochod v hladu, neb jsme nedostali chleba ani oběda. Za peníze se nic nedostalo. Jaký byl nedostatek, žádný si nedovede představit. Třeba pět dní ničeho k jídlu jsme nedostali. Živili jsme se syrovou řepou a bramborami, které jsme si někdy uvažili. Tak dostali jsme se zemdleni a hladovi pod tíhou 140 kusů patron jednoho rána před nepřítelem. Jaký pocit má voják, když na pár kroků před ním neb za ním praskne granát, nedovede si žádný, kdo toho nezažil, představit. Před námi táhla se silnice do velkého kopce; na levo stavěl se náš pluk do bitevního šiku. Naše setnina zůstala něco vzadu jako záloha a pluk postupoval ku předu. Sotva jsme učinili pár kroků do malého lesíka, byli jsme uvítáni střelbou ruské strojní pušky. Tam poprvé uslyšeli jsme ostrý hvizd ruských kulek. Byla to přední hlídka, která na to hned ustoupila.

Ilustrační fotografie. Polní hřbitov. Karpaty, Berehy - Gorni. Nedatováno. SOA RK, DF TNO, inv. č. 379. Fotoalbum Vilímek, 1914 – 1916.

My přes (...nečitelné...) četa po četě postupovali kupředu zasypáni deštěm kulek z pušek. Nad námi praskaly granáty a šrapnely. Naši soudruzi padali, někteří s výkřikem, někteří ani nehlesli. Ti, co zbyli, čekali, zda také pro ně nějaká kulka ruská nepřijde. Byli jsme tři

přátelé, kteří jsme byli stále blízko sebe, aby jeden druhému pomohl a nebo, padne-li jeden, vyřídil poslední vzkaz jeho milým, aby věděli, že stále v myšlenkách byl u nich. Tak střídavě postupující setrvali jsme až do soumraku. Pojednou roty ustupovaly. Na ústupu byl jeden z nás třech raněn kulkou do ruku. Stále jej vidím, jak bolestí naříkaje klesl k zemi. Pak povstal a utíkal do blízké rokle, kde my dva jsme jej chtěli obvázat. Než-li došlo k tomu, vrčel dělový náboj a praskl nad námi. On vytrhl nám obvaz, utíkal pryč a od té chvíle jsme jej neviděli. Bylo po boji; náš pluk ustoupil z ohně do údolí, kde bylo zřízeno obvaziště. Každá setnina měla ztráty dosti značné. Dle zpráv vojinů zdravotního sboru obnášely ztráty našeho pluku 180 mrtvých a mnoho zraněných. Největší počet ztrát připadl naší setnině, která byla vystavena největšímu ohni. Ruská vojska střílela moc vysoko, takže největší počet mrtvých připadl na zálohy. Z naší I. čety, která měla 57 mužů, zbylo po bitvě 36 mužů.

V noci vystaveny polní stráže a ve dne postaveni jsme byli znovu k útoku na ruské posice, které však byli již prázdné. Rusové ustoupili k Jaroslavi. Zase nastaly nám dlouhé pochody v blátě a o hladu. Až dostali jsme se k Jaroslavi. Tam sestaveni v bitevní řetězy. Žádná srážka se nestala, Rusové ustoupili za řeku San. Vyhodili most spojující břehy do povětří.

Náš pluk stál jako pohotovost za železničním náspem, z naší setniny byla vyslána 8mi mužová hlídka s desátníkem, by se přesvědčili, zda nepřítel nachází se na druhé straně. Tam měla hlídka setrvati až na další rozkazy. Byl jsem též v oné hlídce; opatrně brali jsme se ku předu. Za železnici táhla se silnice, kterou jsme překročili. Octli jsme se na louce, kde bylo plno vody. Desátník z opatrnosti, aby nevystavil všech devět mužů v nebezpečí, poslal mě ještě s jedním vojínem, zda stromy, jež v noční tmě bylo viděti, značí břeh oné řeky. Sotva jsme učinili pár kroků, zazněly dva výstřely a kule fičely těsně kolem nás. Byli jsme zpozorováni ruskou hlídkou, která po nás vystřelila. Po čtyřech plazili jsme se zpět a desátník poslal jednoho muže se vzkazem, co jsme zpozorovali. Ten však se více nevrátil a my zůstali na místě dobře krajinu pozorující. Pojednou spatříme na levo po silnici světlo, které se kupředu pohybuje. Za ním bylo světel více. Za krátko slyšíme hrčení vozatajstva. Desátník poslal jednoho muže, aby se přesvědčil, co jest to za oddíl. Ten vrátil se, že jest to zásobovací oddělení XI. zeměbranceckého pluku. My jsme se tomu divili, jak bezstarostně jeli. Zase jeden muž poslán se zprávou, co jsme viděli. Ten se vrátil, že setnina na místě není. Po celém pluku ani památky. Čekáme trpělivě dále. Ale marně. K půlnoci přišel k nám desátník druhé stráže a raděno, co se má dělati. Konečně usneseno, že půjdeme hledati pluk. Kdybychom tam zůstali, žádný by si na nás ani nevzpoměl. Kam ale jíti? Kam pluk asi odešel? Brali jsme se po železnici, kde pluk se nalézal v nádraží. Hlad ozýval se stále více. S přítelem nalezl jsem ve skladišti trochu rozházené mouky a z té jsme si uvařili jakési knedlíky a upekli placku. Kdyby doma viděli, jak jsme vařili, abychom trochu hlad zahnali. Pan plukovník viděl, že takto s plukem dále jíti je nemožno. Proto nařídil pochod do blízké vesnice, abychom si odpočali. Tam pobýli jsme 2 dny, pak přišli jsme do jiné vesnice poblíž Jaroslavi. Každý den pluk sestavil se v kolony pod jedním

kopcem, na kterém stálo naše dělostřelectvo a střílelo stále na nepřátelské posice. Po šestidenním odpočinku vytrhli jsme k Radimnu, kde jsme přišli o 11. hod. v noci.

Naše setnina dostala rozkaz, aby vystřídala setninu od 35. pluku, která se nalézala na přední stráži u řeky Sánu, vzdálenost asi 12 km od Radimna. Tam skryti v zákopech za neustálé střelby ruské strávili jsme den a noc, až nás vystřídala jiná setnina našeho pluku. My odebrali se za město a tam v rozbité stodole byli jsme ubytováni. Celou noc měli jsme potěšení poslouchati, jak do tašek ťukaly ruské kulky, a na dvoře praskaly granáty. Že střelba soustředila se na stodolu bylo zaviněno tím, že jsme rozsvítili svíce a tím byl nepřítel na nás upozorněn. Štěstí bylo, že ruské dělostřelectvo správně nezacílo, jinak dva, tři granáty by způsobily mezi námi hotovou paniku. Mnoho hochů by to odpykalo smrtí, neboť velitel byl neopatrný, že dal na takovém místě setninu ubytovati. Ráno ještě za tmy opustili jsme ono nebezpečné místo a byli jsme ubytováni v městečku v kasárnách na slámě. V oknech ve městě nebylo ani jedné tabulky. Některé domy rozbity, jiné zase spáleny. Krámy byly vypleněny. Jedině kostel stál celý, neboť na něj stříleno nebylo.

Druhý den časně ráno stála setnina k odchodu připravena. Byla hrozná mlha, takže nebylo ani na 10 kroků viděti, a my po půlhodinovém pochodu ocitli se na břehu řeky, kde poručeno lehnouti a očekávati dalších rozkazů. Tak ležíme asi hodinu zasypáni jsouce deštěm kulí. Nevěděli jsme, kde se nepřítel nalézá. Pan major šel okolo nás a nevěděl sám, co si počít. Jen podotkl, že máme špatnou frontu a šel dále. Za chvíli opouštěli jsme jeden za druhým posici a zaujali jsme jinou v příkopě, kde bylo as ½ m vody. Pojednou spatříme vojíny 36. pluku, kteří prchali. Dali jsme se na útěk s nimi, ale byli jsme vráceni poručíkem Zavazalem a poručeno střílet. Rozkaz byl vyplněn; dlouho se však nestřílelo; šlo se na bodáky. Ze zadu jsme byli již však obklopeni nepřítelem. Rusové obklopili nás a křičeli, abychom nestříleli a zahodili zbraně, že nám to není nic platné. Na našem levém křídle bylo stříleno dále. Rusové vypálili několik ran ze zadu a asi 4 vojíni ranění klesli k zemi. Byli jsme zajati.

Ilustrační fotografie. Po bitvě - padlí ruští vojáci. Halič, Bóbrka. Nedatováno. SOA RK, DF TNO, inv. č. 379. Fotoalbum Vilímek, 1914 – 1916.

Sami ruští vojíni pomáhali nám vylézati z příkopu; vedli nás polem posetém mrtvými i raněnými.

Byl to pohled strašný na dokonávající lidské životy. Nejvíce dojal mě osud desátníka od myslivců, který prostřelenou ruku a velkou ránu na noze. Prosil nás, abychom mu pomohli

a nenechali ho tam. To nebylo však možné, neb jsme museli jíti dále. Rusové pravili, že jejich zdravotní sbor sám je ošetří. Maně ptal jsem se sám sebe, kde že jest ten Bůh, který všechno řídí. Je-li spravedlivý, že dopustil, aby vina jiných mstila se na nevinných obětích. Těžké bude míti zodpovídání ten, skrze něho to krveprolití povstalo.

Obtížný byl přechod přes dřevěný most, přes který Rusové, v noci jej zřídívše, naše oddíly z rána za mlhy napadli. Naši vojáci, uslyševše řezati v noci dřeva, ani se nepřesvědčili, co se tam vlastně děje. Bylo jim řečeno od důstojníka, že jsou to naši zákopníci, kteří budují most přes řeku a zatím to bylo naopak. Naše dělostřelectvo páliło neustále v ta místa. Jejich náboje vybuchovaly pár kroků v pravo od mostu. Byla obava, abychom nebyli od našich ještě pobiti. Přešli jsme most na štěstí bez nehody a nastal pochod do zajetí v neznámé nám zemi. Všude nás provázeli ruští vojáci. Po železnici byli jsme dopraveni do pohraničního města Brodu, posledního města rakouského. Odpoledne byli jsme již na

nádraží ruského města Radzivilova. Ruské obyvatelstvo a vojáci zacházeli s námi dosti vlídně, dávající nám chléb a cigarety. V Radzivilově bylo mnoho Čechů vystěhovalců. My byli rádi, že od nich jsme se dověděli něco o životě v Rusku. Jen to nám bylo divné, že oni jako rakouští příslušníci jdou dobrovolně bojovat proti své domovině. Z tohoto města po dvou a půldenní jízdě přijeli jsme do Kijeva, kde byli jsme ubytováni v pevnosti, kolem níž postavena byla stará děla z nějaké války ukořistěná.

Ve dne na dvoře bylo to ještě ucházející, hůře bylo v noci. Namačkání jako slanečky leželi jsme na zemi a kdo nebyl ještě pln hmyzu, tam jej jistě dostal.

Ilustrační fotografie. Ze života vojáků - odvěšvení. Karpaty, Berehy - Gorni. Nedatováno. SOA RK, DF TNO, inv. č. 379. Fotoalbum Vilímek, 1914 - 1916.

Stravování byli jsme dosti dobře. Ráno dostávali jsme chléb, pak maso a polévku, kaši jahelnou neb pohankovou. Večer bylo zase maso a polévka a na jeden den obdrželi jsme 3 kostky cukru a trochu čaje. Tam strávili jsme dva dny; také nás tam spisovali, odkud kdo jest,

jak je stár, od kterého pluku, zde je Čech, Němec či Maďar. Večer naloženi opět na vozy a v noci hrnuli jsme se dále.

Nastala nudná, dlouhá cesta zasněženou ruskou krajinou. Stravování byli jsme v různých městech, ovšem jen jednou denně. Tak přešli jsme mnoho měst a dědin. Jeli jsme přes Pemzu, Omsk a Nikolajevsk a přes mnoho měst, jichž jsme ani neznali. Každé město nebylo možno pojmenovati, protože jsem neznal ruského písma. Na každém nádraží, kde jsme se zdrželi, bylo mnoho prodavačů různých pokrmů, kolem nichž nastala vždy velká tlačenice, takže na každého se vždy nedostalo. Nebylo možno nic koupiti. V městě Jakutsku byli jsme rozděleni. Slovanské národnosti zůstaly u města Čiky v táboře Pesčanka, který je za Bajkalským jezerem.

Dne 24. listopadu 1914 v 7 hod. ráno přijeli jsme do Pesčanky. Zde nás rozdělili do dřevěných baráků po 300 mužích, takže v onom táboře nás bylo během měsíce na 30.000. V barákách byla velká zima a my jsme byli po cestě tak utrmáceni a hladovi, že jsme sotva na nohou stáli, takže jsme každý z toho onemocněl. Já jsem se nemohl asi 10 dní na nohy ani postavit. Nebylo však divu; 30 dní jsme jeli v prabídných vozech; po cestě dostávali jsme jednou denně jísti a to kus chleba z otrub a zelnou polévku a to ani třeba každý den nebylo. Někdy se také stalo, že jsme i 3 dny nedostali ničeho, takže jsme byli odkázáni sami na sebe.

Abych vypisoval, jak jsme se v zajetí měli, je skoro zbytečné; zacházeli s námi jako s nepřátelskými zajatci. První den zajetí jsme nedostali ničeho jísti, koupiti jsme nic nemohli, ježto jsme neměli peněz. Byli jsme už moc bídní, těšili nás, že druhý den dostaneme jísti; dostali jsme jen kus otrubového chleba, který nám znamenitě chutnal. Třetího dne teprve dostali jsme mísu polévky a kousek masa k tomu. Jedli jsme z mísy společně; polévka byla horká; každý spěchal, aby co nejvíce se najedl. Po polévce jsme dostali takovou kaši z pohanky, ale jen asi 2 lžíce. Hladovi jsme byli po obědě, že by každý tu porci na 10 lidí snědl sám. Vzpomínali jsme, co se doma často poškodilo jídla; jestli se vrátíme, že si budeme vzpomínati na zajetí v Sibiři. Ruští důstojníci uznali, že nás takto nemohou živiti; nařídili, abychom dostávali k snídání čaj, již to káva není v Rusku obvyklá. Tak jsme dostávali denně 3 kostky cukru, ½ kg černého chleba, 10 g masa a zelnou polévku. Zima zde byla až 45° C a trvala až do 15. června, kdy se oteplilo; pro nás nastaly lepší časy.

Dne 15. července 1915 bylo nás vybráno 50 Čechů a byli jsme posláni do vzdáleného ležení na práce, kde jsme se dostali do vojenského ruského tábora a na různé práce byli rozděleni. Dostal jsem se jako pekař do pekárny, kde jsem pekl pro vojsko chléb. Zde jsme pobýli asi pět týdnů; jednoho dne přišel rozkaz vrátit se do Pesčanky, že pojedeme na práce do vnitra Ruska.

Zase nám nastala dlouhá jízda zpět do Ruska. Přejeli jsme Bajkalské jezero a Ural až do města Ufy, kde jsme byli rozděleni na práce na státních drahách. Nás 50 Čechů bylo přiděleno přímo do Ufy, kde jsme pracovali na nádraží jako dělníci za plat 30 kopějek denně. K tomu jsme měli státních peněz na stravu 25 kopějek denně. Nastaly nám lepší časy, neboť jsme se volně mohli pohybovat. Život, který jsme si jaksi zpříjemňovali, nebudu vypisovat; už jsme se doslychali, že profesor Masaryk ujel z Rakouska a v zahraničí pracuje pro naše osvobození. Někteří z nás byli pro Masaryka, jiní zase snad z nevědomění ještě pro staré Rakousko. Rozdělili jsme se na dva tábory; náš Masarykův tábor vedl učitel V. Vaněk, pocházející z Černilova, který se o všem informoval u Národní rady v Kyjevě, kdež dostal informace, že Masaryk skutečně pracuje za naše osvobození s ostatními činiteli. Zároveň dostal informace, jak máme si počínati a jako Češi jak máme nápomocni býti. Nějakým penízem že máme na tuto akci přispěti.

Učitel Vaněk svolal všechny Čechy z Ufy do tamnější reálky, kde byl také jeden Čech, profesor tělocviku. Na té schůzi nás bylo asi 10 Čechů. Ustavil se výbor, jehož předsedou byl uč. Vaněk, pokladníkem jsem byl sám. Usneslo se, že každý, kdo přistoupí k nám, bude platiti 2 % daň ze svého výdělku, která se bude vybírat jednou měsíčně a hned zasílati Národní radě do Kijeva. V první schůzi se nás přihlásilo 30 z 90 a 2 že chtějí odjetí hned na frontu k České družině.

POZNÁMKA: Česká družina byla vojenská jednotka ustavená 12. srpna 1914 v Kyjevě jako součást tehdejší carské armády. Jednotku tvořili převážně čeští dobrovolníci, kteří v té době pobývali legálně v Rusku (Starodružinici). V průběhu války se jednotka rozrůstala o zajaté nebo přeběhlé české a slovenské vojáky (Novodružinici) a tvořila základ nově vznikajícího československého vojska v Rusku.

Od Národní rady dostávali jsme jednou týdně české noviny, kde jsme byli o všem informováni. Druhá schůze byla v březnu v r. 1916 zase v reálce. Od Národní rady přišla výzva k přihlášení do českého vojska. Na této schůzi nás bylo opět asi 90; řeč měl praporčík od České družiny Flek. Žádal, kdo se chce přihlásiti do Družiny, necht se přihlásí. Během dvou měsíců že budeme povoláni. V první řadě byl uč. Vaněk a já, během hodiny se nás přihlásilo 35. Od toho dne cítili jsme se jako čeští vojáci a nosili jsme odznaky českého vojska. Toto vyvolalo mezi zajatci rozruch, takže několikrát jsme se s Němci a Maďary porvali. Nejvíce dělali rakouští Němci, říšští Němci naši akci schvalovali a říkali, že oni by šli do jednoho.

Dlouho jsme však čekali; teprve v r. 1917 v červnu nás povolali. Přijel praporčík Flek opět pro nás a třetího dne nás odjíždělo z Ufy 53 do Borispolu u Kijeva, kde byl koncentrační tábor všech dobrovolníků. V Borispolu z nás udělali 4 roty na 1500 mužů. Tentokrát jsem byl přidělen u 2. roty, z níž byl zbudován 6. pluk Hanácký. Zároveň toho dne odjel pluk tento do své garnisony v městě Pirjatině. V této garnisoně prodělávali jsme výcvik po ruském způsobu a zároveň přijíždělo k našemu pluku 200 – 300 dobrovolníků, kteří byli rozděleni k různým rotám. Během jednoho měsíce čítaly roty už až 230 mužů. Já jsem byl přidělen k 8. rotě tohoto pluku a v měsíci září jsem byl přidělen do ruské poddůstojnické školy, kde jsem byl 3 měsíce. Život byl dosti ucházející; ruské obyvatelstvo si nás vážilo; čekali jsme, kdy pojedeme na frontu. Na frontu jsme však nejeli, ježto bolševici ujednali s Německem mír v Brestu Litevském.

POZNÁMKA: Brestlitevský mír: mírová smlouva, uzavřená 3. března 1918 mezi sovětským Ruskem a ústředními mocnostmi v Brestu Litevském v dnešním Bělorusku. Tato smlouva postavila do nevýhodné pozice československou armádu v Rusku, protože její součástí byl závazek sovětské vlády nestrpět na svém území zahraniční vojenské jednotky. To následně vyústilo ve vojenské střety československé legie v Rusku s bolševickou armádou, obsazení sibiřské magistrály a v přesun československých jednotek do Vladivostoku.

Od Národní rady přišel rozkaz, abychom setrvali na místě, jelikož pojedeme do Francie proti Německu. Trávili jsme v tamnější garnisoně vojenský život přes zimu, až 25. února 1918 přišel k nám prof. Masaryk, který nás povzbudil k další práci pro národ a sdělil, že jede předem do Francie jako náš

ubytovatel a tam že se shledáme. Měl jsem tu čest, poněvadž jsme jej ctili již tenkrát jako hlavu státu, státi jako osobní stráž u hotelu v Pirjatině, kde byl ubytován.

V Pirjatině setrvali jsme až do 3. března 1918, kdy přišel rozkaz sedati do vagonů. Vše bylo vykonáno a na další rozkazy čekáno, neboť tou dobou Němci a Rakušani vtrhli již do Ruska a naše I. divise svedla již na řece Dněpru dne 1./III. 1918 s nimi boje. My dne 8./III. 1918 dostali jsme rozkaz, by náš prapor zaujal posici mezi Bachmačem a Prílukama, jelikož z této strany ohrožovali nás Němci, chtějíce nám zameziti přejezd do vnitra Ruska. Zmíněného dne přijeli jsme do Bachmače, kde naše rota dostala rozkaz, by obsadila vesnici Česnekovku, vzdálenou asi 5 km.

Po příchodu do oné vesnice převzal velení štáb. kap. Tkadlec, který naši rotu vedl směrem k Homelu, odkudž měli přijít Němci. My celý den po trati šli, chráněni s obou stran; ke 4. hod. přišli jsme k vesnici, která byla obsazena Němci. Kap. Tkadlec dal rozkaz hnáti útokem, takže v desíti minutách jsme měli vesnici v rukou. Musím podotknouti, že bojováno bylo muž proti muži, jelikož nám nezáleželo na životě a nechtěli jsme poskvřniti svoje české jméno. Vzadu byli naši bratři, kteří se chtěli také dostat ku předu. Němci nechtěli se báti. Náš voják nenápadně se dostal k německému dělu, které obsluhoval pouze jeden Němec, který stále na nás střílel, a rozpoltil mu sekerkou hlavu. Vítězství naše nemělo trvání. Němci dostali posilu, nás zatlačili asi 3 km zpět. Tam jsme se zakopali a zůstali tam až do 10./III., kdy nastalo mezi Němci a námi příměří. Vyjednán byl s Němci projezd všeho našeho vojska. Po příměří jsme my též opustili zákopy a šli jsme za našinci až do města Voroněže, kde čekáno na další rozkazy. Přišly rozkazy, že musíme odevzdati polovinu zbraní bolševikům, abychom měli volný průjezd až do Vladivostoku.

*Ilustrační fotografie.
Českoslovenští legionáři
odevzdávají zbraně sovětské
vládě. Sibiř, Penza. 1918. SOA
RK, DF TNO, inv. č. 252-59.
Pozůstalost K. Marčíka.*

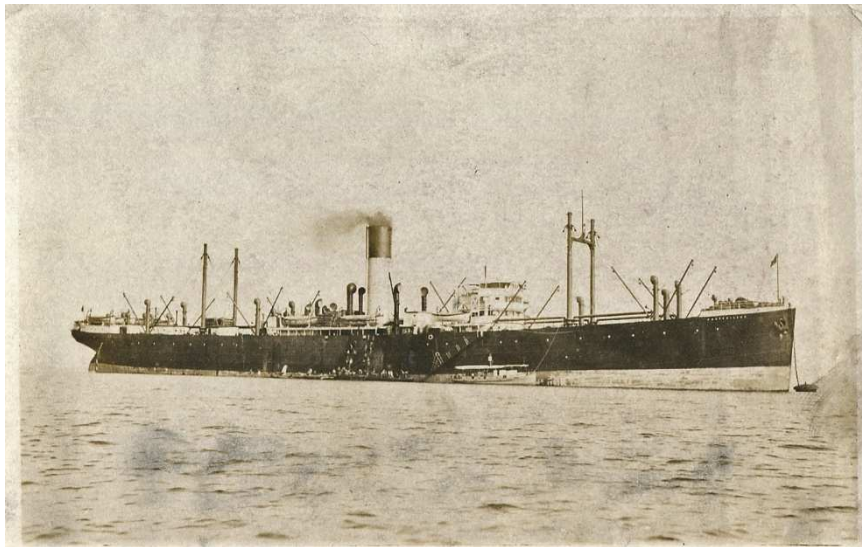
Těžko jsme se loučili se zbraněmi; žádný nechtěl svou vintovku dáti, takže musilo dojíti k losování. Přijeli jsme do Pemzy, kde skutečně polovinu zbraní jsme odevzdali, při čemž došlo k různým výjevům, potom jsme pokračovali dále v jízdě přes Samaru,

Ufu, Zlatoušť až do města Čeljabinks, kde jsme trávili 6 týdnů na stanici nevědouce, co se kolem děje, ježto bolševici dělali nový převrat. Dne 28./V. 1918 dostal náš prapor rozkaz, že odjede ráno směrem k Omsku, kdežto náš prapor I. odjel před námi již večer. My přijeli na stanici Isilkul, kde jsme se dověděli, že I. prapor byl na stanici Marinsk přepaden od bolševiků a že má ztrátu 25 bratří. Nás tato zvěst nic nepotěšila, nechtěli jsme tomu věřiti. Na této stanici připravili jsme se k boji proti bolševikům. Bolševici totiž nechtěli nás proti úmluvě s Němci pustiti, chtěli nás odzbrojiti a zařaditi do zajateckých táborů, kde by se nám vedlo zle.

Dne 5./VI. 1918 vypravil se náš pluk k stanici Marianovce, která byla obsazena bolševiky. Útočili jsme ve dne na onu stanici, ale bez výsledku. Útok byl proto nařízen na večer, až se setmí. Tak rázem 9. hod., jak jsme v řetězích stáli, někteří pouze s holemi a bombami, na píseň: má roztomilá Baruško jsme se dali k útoku. Asi za hodinu dobyli jsme stanici Marinsk, ukořistili 18 děl a asi 4.000 zajatců. Tak jsme měli otevřenou cestu až do Omska. U Marinska s námi bojovala také družina kozáků atamana Rozanova, která zajala asi 20 Maďarů a druhého dne je odpravila. Sám jsem přihlížel k popravě; 20 Maďarů si muselo vykopati jámu, postavili se na kraj a kozáci je odstřelovali.

Potom jsme svedli s bolševiky menší boje, až jsme se dostali k Irkutsku, kde jsem byl povolán zpět jako instruktor k 11. pluku, který se právě zakládal v Nikolajevsku. Tam jsem byl přidělen k 5. rotě jako šikovatel. Prodělal jsem s ním boje u Samary, Isilkulu; dne 11./XI. jsem byl raněn a do nemocnice v Ufě jsem přijel, kde jsem byl 1 měsíc. Pak vrátil jsem se k pluku do Zlatoústu, kde jsem setrval asi měsíc, a armádním rozkazem byl jsem přidělen k nově zřízenému pluku do Tomska. S ním jsem prodělal další cestu až do Vladivostoku.

Dne 8./VI. 1920 dostala naše 2. rota želez. pluku rozkaz, že odpoledne bude nasedati na loď „Protesilaus“, která poveze 3.000 čsl. vojáků přes Ameriku do vlasti.

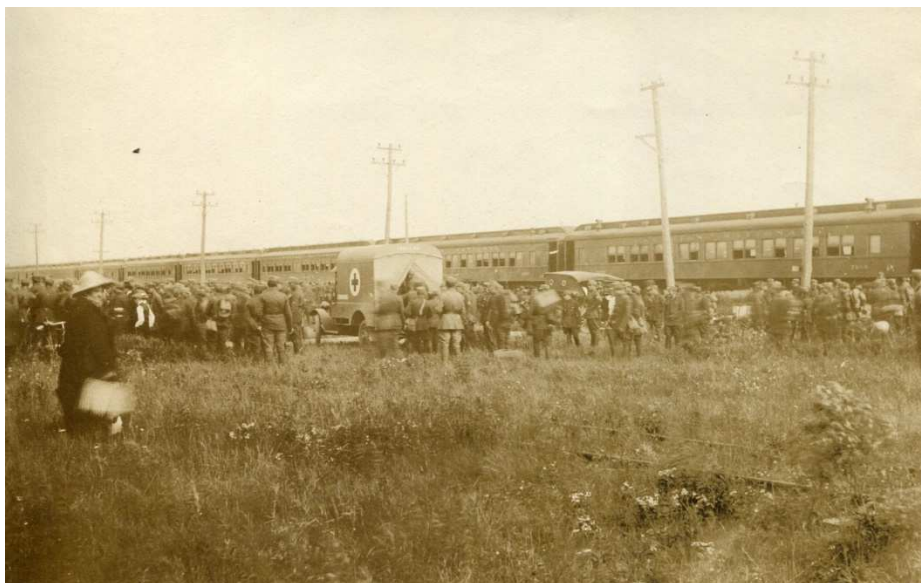
Ilustrační fotografie. Parník „Protesilaus“, který přepravil mezi 8. 6. a 21. 6. 1920 na 3000 československých legionářů z ruského Vladivostoku do kanadského Vancouveru. SOA RK, DF TNO, inv. č. 572. Pozůstalost J. Dudka.

Během odpoledne nalodila naše rota na onu loď a o šesté hodině po zapění hymny „Kde domov můj“ spustila kotvy a vypluli jsme z přístavu. Jaký pocit to je, když čsl. voják po 6 letech ubírá se do osvobozené vlasti. Na lodi

jsme si krátili chvíli četbou, biografem, koncerty a jinými zábavami. Po 30ti denní jízdě po moři přijeli jsme do amerického přístavu Vankoveru. Musím se také zmínit, že na této cestě po moři ztratili jsme jednoho bratra, kterého jsme také do moře pochovali tím způsobem, že jsme jej zašili do plachetky, ozdobili čsl. vlajkou a po zapění hymny zatíženého pustili do moře. V přístavě jsme nasedali do vlaku, který nás vzl přes prerie americké 6 dní do města Quebecu. Tam jsme byli ubytováni ve vojenském táboře po 3 týdny.

V Americe jsme se měli moc dobře, dostávali jsme různé dárky, ba i doma nás hostili. Domluvit s nimi jsme se nemohli, jsme si ukazovali. Po třech týdnech amerického blahobytu jsme nastoupili cestu další až do přístavu Halifaxu, kde jsme nasedali na loď „Minekanda“ a o šesté hod. ranní jsme odrazili od břehů amerických. Na této cestě jsem také dostal mořskou nemoc. Po devítidenní jízdě dopluli jsme do německého přístavu Cukshafenu. Tam jsme nasedali do vlaku a jeli přes Německo, kde na nás pohlíželi jako na špatné lidi, ačkoliv jsme chudinu obdarovávali různými věcmi, ba i potravinami. Dne 4. srpna 1920 přijeli jsme na hranice čsl. naší vlasti do Brodu, kde jsme všichni vystoupili z vlaku a zapěli hymnu. Mnohý z nás měl slzu v oku, že po 6 letech vrací se do své vlasti. Dále jsme jeli přes Strakonice až do Plzně, kde naše 2. rota dostala rozkaz k odjezdu do Pardubic. Dne 5. srpna jsem dostal tři měsíční dovolenou, kterou jsem ztrávil doma v kruhu své rodiny, která válku šťastně přestála. Po dovolené jsem nastoupil zase vojenskou službu, kterou jsem konal asi měsíc; potom jsem byl demobilisován a trávil trvalou dovolenou v kruhu své rodiny v plné práci pro vlast.

*Ilustrační fotografie.
Železniční transport, který
přepravil československé
legionáře z Vancouveru do
Quebecku (Kanada).
Červen 1920. SOA RK, DF
TNO, inv. č. 573.
Pozůstalost J. Dudka.*

*Legionářský tábor v
kanadském Quebecku, ve
kterém armáda čekala na
transport do Evropy.
Červenec 1920. SOA RK,
DF TNO, inv. č. 573.
Pozůstalost J. Dudka.*